

Postawy wobec osób niepełnosprawnych

Główne wyniki badań nad postawami można ująć w kilku punktach:

1. Postawy wobec osób niepełnosprawnych są przeważnie negatywne.
2. Istnieje duża rozbieżność między deklarowanymi postawami pozytywnymi a zachowaniami. Podkreśla się, że silny imperatyw demonstrowania publicznie pozytywnych postaw wobec osób niepełnosprawnych, dzieci, ludzi starych, co stanowi niejako element dobrego wychowania, pewien standard, według którego „należy postępować”. Tymczasem rzeczywiste postawy wobec osób niepełnosprawnych mają znacznie głębsze podłoże.
3. Już w okresie przedszkolnym tworzy się schemat kontaktu z „innym” rówieśnikiem, co znajduje swoją kontynuację w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi w okresach późniejszych.
4. Negatywne postawy i oczekiwania wywierają niekorzystny wpływ na zachowania ludzi niepełnosprawnych wobec pełnosprawnych.
5. Postawy wobec osób niepełnosprawnych mogą być kształtowane i modyfikowane w każdym okresie życia, najłatwiej jednak można uzyskać oczekiwane efekty w pracy z osobami młodymi.

Przyczyny negatywnych postaw interpersonalnych są wielorakie. Często tkwią one w negatywnych doświadczeniach, braku komunikacji. Pozytywna postawa wobec osoby niepełnosprawnej to postawa akceptująca, koncentrująca się nie na odmienności, lecz na podobieństwach, przejawiająca się w konkretnych działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych. Istnieje potrzeba szeregu zmian, jakim powinny ulec relacje między społeczeństwem ludzi zdrowych a ludźmi niepełnosprawnymi:

- Kontakty ludzi pełnosprawnych z niepełnosprawnymi nie powinny opierać się na obawach i lęku, ale na chęci pokonania istniejących barier;
- Osoby niepełnosprawne powinny mieć większy wpływ na proces rehabilitacji, kształtować programy rehabilitacyjne;
- Istotne jest ograniczenie obaw osób niepełnosprawnych dotyczących zachowań i reakcji osób pełnosprawnych;
- Pozytywne postawy osób odpowiedzialnych za proces rehabilitacji powinny znaleźć swój wyraz w konkretnych decyzjach organizacyjnych, umożliwiających osobom niepełnosprawnym podejmowanie pracy i pełny udział w życiu społecznym

Etiologia postaw wobec osób niepełnosprawnych od lat nurtowała badaczy. Na ogół wyróżnia się uwarunkowania środowiskowe i osobowościowe. Znaczenie wpływu środowiska jest w ostatnim czasie podkreślany w sposób szczególny. Brak akceptacji wiąże się z brakiem możliwości sprostania przez osobę niepełnosprawną potrzebom i oczekiwaniom otoczenia. Tam, gdzie oczekiwania dotyczą pracy fizycznej, niemożność sprostania im prowadzi do powstania postaw negatywnych wobec nich. Szczególnie ważne znaczenie dla procesu kształtowania postaw ma środowisko rodzinne, wpływające na nasze najważniejsze doświadczenia z dzieciństwa. Choć postawy wobec osób niepełnosprawnych kształtują się w określonym środowisku społecznym, jednocześnie są specyficznymi właściwościami konkretnego człowieka, związanymi z jego sferą odczuć i potrzeb, a także możliwościami. Badania nad procesem kształtowania się omawianych postaw dotyczą trzech elementów, od których one zależą; cech osób pełnosprawnych, osobowości osób pełnosprawnych oraz warunków, w jakich zachodzi interakcja między osobami pełnosprawnymi a niepełnosprawnymi. Na omawiane postawy ma wpływ rodzaj niepełnosprawności.

Psychologowie podejmujący próby modyfikowania postaw wobec osób niepełnosprawnych koncentrują się głównie na dzieciach i młodzieży, gdyż w tych grupach dokonywanie zmian jest najbardziej realne, a osiągnięte rezultaty mają stosunkowo trwałe charakter. W literaturze psychologicznej przytaczane są następujące formy oddziaływań modyfikujących postawy wobec uczniów niepełnosprawnych:

- Rozwijanie umiejętności społecznych uczniów niepełnosprawnych;
- Stwarzanie możliwości osobistego kontaktu, a także dostarczanie wiedzy o niepełnosprawności;
- Organizowania małych grup o charakterze pozaszkolnym, w których uczniowie mogą poznawać się w trakcie zabawy oraz innych zajęć;
- Organizowanie pracy szkolnej w małych grupach mających charakter integracyjny;

Duże znaczenie ma klimat wzajemnych interakcji między uczniami. Szereg badań wskazuje na to, bardziej pozytywne postawy wobec osób niepełnosprawnych rówieśników występują u uczniów uczących się w klasach integracyjnych. Jednakże integracja źle przygotowana może doprowadzić do powstania postaw negatywnych, a nawet uprzedzeń. Przebywanie w środowisku integracyjnym jest raczej czynnikiem stymulującym w zakresie funkcjonowania w środowisku ludzi „innych”. Kontakty

między uczniami niepełnosprawnymi i pełnosprawnymi powinny, więc być wcześniej przygotowane i uwzględniać następujące warunki:

- Należy przestrzegać zasad partnerstwa i równości;
- Prawa i obowiązki powinny być takie same dla wszystkich;
- Kontakty nie powinny być przypadkowe i powinny mieć charakter osobowy;
- Kontakty powinny sprawiać radość i być satysfakcjonujące dla obu stron;
- Działanie powinno prowadzić do wspólnego celu.

Osoby pełnosprawne obawiają się, że nie potrafią się odpowiednio zachować w kontaktach z niepełnosprawnymi. Przeciwnieństwem jest postawa tolerancji, czyli postrzeganie niepełnosprawności jako pewien fakt społeczny. W tym świetle osoba niepełnosprawna może być w miarę w swych możliwościach pożyteczna dla rodziny i otoczenia, mieć szansę na pomyślne ułożenie sobie życia. Taki obraz osób niepełnosprawnych niesie za sobą postawę integracji, czyli umożliwienie swoim dzieciom kontaktu z dziećmi niepełnosprawnymi. Traktowanie w sposób naturalny dziecka z niepełnosprawnością, bez uprzedzeń.

Bibliografia:

Sękowska Z.(2004) *Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Warszawa

Sękowski A.(1999)*Postawy osób wobec ludzi niepełnosprawnych*, Psychologia Wychowawcza nr3

Wyczęsany J.(2005) *Pedagogika upośledzonych umysłowo*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Kraków

